

А.ШАИГ

ТЫГ-ТЫГ ХАНЫМ

127494

294.362-93

1116

М. Ф. Азундов
Азербайжан Республикасы
Кенчлер

Азербайжан ЛККИ МК
Ушаг вэ Кенчлер Эдебийяты Нэшрийяты
Баки — 1942

КИЧИК ЯШЛЫ УШАГЛАР УЧУН

Рәссам Мәрийәм Мустафаева

Редактору Ә. Чамил

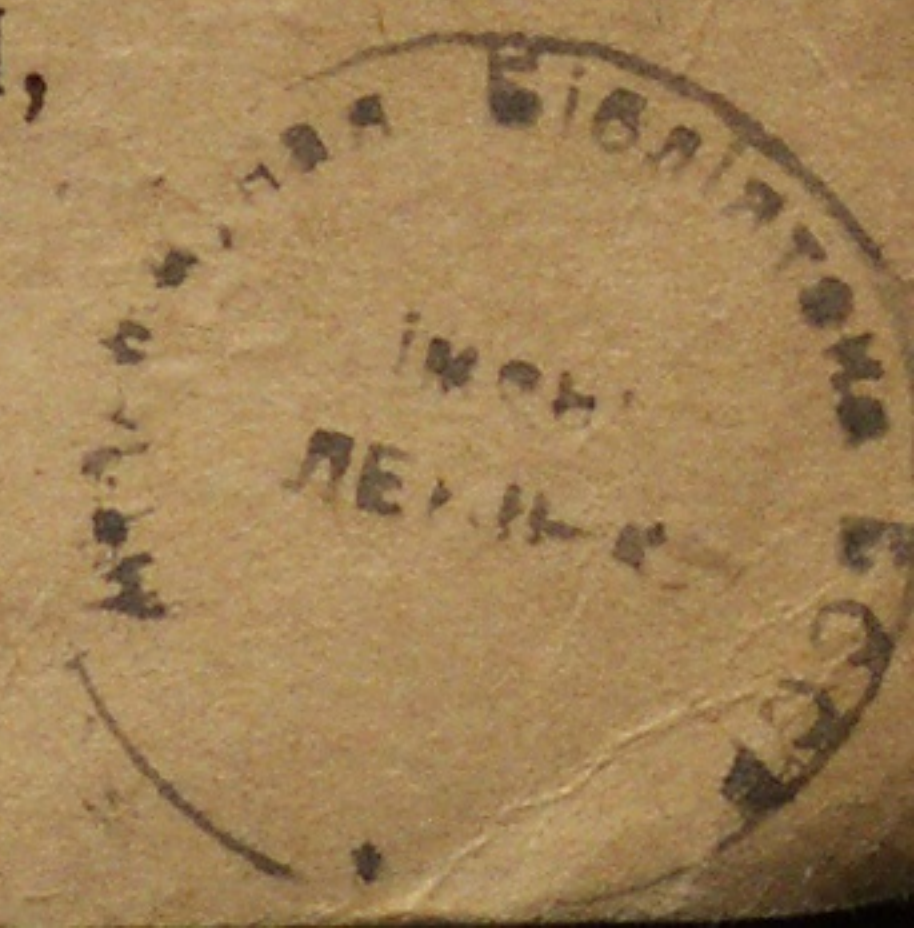
Чапа имзаланмыш 27/VII-1942 ил. Сифариш № 2324. ФГ8615 Гиймәти 1 м. 50 гәп. Тиражы 15.000.

Халг Ерли Сәнае Комиссариаты, Азполиграфтрестин „Гызыл Шәрг“ мәтбәәси,
Баки, Пионер күч., 80.

Ушаглар кәлин, сизә сөйләйим бир һекайәт:
Дозангурду эдирди ялгызлыгдан шикайәт.
Соған габыгларындан бир чадра тикди, шыг-шыг!
Фындыг габыгларындан чарыг кейинди, тыг-тыг!
Әтир вурду башына, бәзәк верди өзүнә;
Гара яхды гашына, сүрмә чәкди көзүнә.
Наз илә яваш-яваш йола дүшдү, о бир баш.
Йорулмадан кедирди, ахтарырды бир йолдаш.
Көй тәпәнин дөшүндә отурмушду бир чобан,
Деди: „А дозангурду, һара кедирсән? Даян!“
Дозангурду чевирди гара, мунчуг башыны;
Ачыгланыб даянды, ойнатды көз-гашыны.
Деди: „Әһей, ай чобан, бир яхшы ач көзүнү,
Бах, көр кимәм! Анла, бир сөйләдийин сөзүнү.
Мәнә элдә, обада Тыг-тыг ханым дейәрләр,
Бир аз дүшүнүб даныш, габа олма бу гәдәр!“
Чобан деди: „Бағышла, гурбан о яғлы дилә,
Тыг-тыг ханым, де көрүм, һара кедирсән белә?“
Тыг-тыг ханым ойнатды гара, мунчуг башыны,
Көзләрини сүзәрәк чатды гара гашыны.

Ф. Көпәли адла
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KİTAPXANASI
INV № 58839

Деди: „Чобан бағышла, өмүрлөр чох көдөкдир,
Бу чөллөрдө ялгызам, мәнә йолдаш кәрәкдир!“
Чобан янашды она, сөйләди: „Ай гарагаш,
Бу элләрдә тапылмаз мәним кими бир йолдаш.
Кәл бүрда гал, дост кими сәни тутарам әзиз.
Ағзыма бир тикә дә инан, гоймарам сәнсиз“.
Тыг-тыг ханым сөйләди: „ачыгландырсам сәни,
Доғру сөйлә, ай чобан, нәйлә дөйәрсән мәни?“
Чобан: „Бунунла бах, бах!“—дейә гапды чомағы,
Дозангурду үзүнә чәкди инчә яшмағы.
Йола дүшдү... бу дәфә түлкүйә олду дүчар.
Түлкү деди: „Бир даян, дозангурду, сөзүм вар!
Кәлин кими өзүнә вуруб ярашыг, бәзәк,
Һара кедирсән белә? Дурма, сөйлә а көйчәк!“
Дозангурду чевирди гара, мунчуг башыны,
Ачыглы бир төвр илә ойнатды көз, гашыны.
Деди: „Нә сөйләйирсән? Көзләрини яхшы сил!
Диггәтлә бах, көр кимәм? Данышдығын сөзү бил!
Эл билир, өлкә билир, Тыг-тыг ханымдыр, адым,
Вердийин чиркин аддан гырылды гол-ганадым“.
— Адыны билмәйирдим ханым, бағышла мәни,
Ағзым-дилим гурусун, яман инчитдим сәни.
Ай Тыг-тыг Шыг-шыг ханым, һара кедирсән белә?
Кәл бу түлкү ләләни никаран гойма, сөйлә!
Тыг-тыг деди: „А түлкү, өмүрлөр чох көдөкдир,
Бу чөллөрдә ялгызам, мәнә йолдаш кәрәкдир“.
Түлкү дадлы дил илә сөйләди: „Ай гарагаш,
Бу элләрдә тапылмаз мәним кими бир йолдаш“.

— Чох көзэл, бир сөзүм вар, дурма, баша сал мәни,
Нә илә сән дөйәрсән, ачыгландырсам сәни?
Түлкү деди: „Саларам сәни балта дишимә
Чейнәйәрәм, дидәрәм, кедәрәм өз ишимә“.
Дозангурду эшитди түлкүнүн бу сөзүнү
Чадрасыны елләтди, бүрүдү үз-көзүнү.
Йола дүзәлди енә, кедирди үрәйи ган
Бирдән-бирә атылыб, йолуну кәсди сичан.
Гаршысында шөнкәди, гулағыны дикләди,
Яваш-яваш, һөрмәтлә она белә сөйләди:
— „Сачы узун Сурай ханым,
Бойну узун Бурай ханым,
Сығал вериб гара телә
Де һара кедирсән белә?..“
Бу сөз она хош кәлди, ачды соған яшмағы,
Чадрасыны елләтди, таггылдатды башмағы.

Деди: „Ялгызлыг сыхыр мәни, көзүм сичан бәк,
Өзүмә лайиг йолдаш ахтарыб тапам кәрәк!“
Сичан деди: „Мән кими яхшы йолдаш тапылмаз!
Кәл бир ердә яшаяг, дамағы чаг, кейфи саз.
Деди: сәнә сөзүм йох, анчаг баша сал мәни,
Нә илә сән дөйәрсән ачыгландырсам сәни?“
Сичан деди: „явашча гуйруғуму бүкәрәм,
О инчә көз, гашына гара сүрмә чәкәрәм“.
Тыг-тыг ханым чадраны елләтди, чох севинчәк
Сөйләди: „Бу шәртә мән разыям, де кәл, кедәк!“
Тез вердиләр әл-әлә, йолдан ираг кечдиләр,
Сичанын дахмасында бир ай ейиб, ичдиләр.
Бир күн сичан бәй деди: „а Шыг-шыг, Тыг-тыг ханым,
Мәним көзәл йолдашым, руһум, үрәйим, чаным.
Букүн ханын эвиндә той вар, дадлы емәк вар,
Шәкәр, ноғул, гатлама, фәтир, яғлы чөрәк вар.

Сән ювадан чыхма һа, мән кәләнәдәк, даян".
Тыг-тыг разы олунча ювадан чыхды сичан.
Севинчәк хан эвинә кедирди йорға-йорға,
Сарая етишинчә сыхылды бир бучаға.
Гатламаны, ноғулу хырт-хырт илә ейирди.
Бығларыны силәрәк өз-өзүнә дейирди:
—Тыг-тыг ханым ялгыздыр, онсуз һарамдыр емәк,
Бу ноғулдан, шәкәрдән она апарым кәрәк!

Дозангурду ювада ялныз галыб дарыхды.
Һәм дә бир аз сусузду, ювасындан о чыхды
Кәлди бир йол ағзына, бахды о ян-бу яна
Бир чухурда су көрүб, Тыг-тыг янашды она.
Судан ичмәк истәркән, бирдән дүшдү чухура,
Боғулурду о көлдә, әл атды ора, бура.
Судан чыха билмәди, бағырды: „Ай-вай көмәк!..
Онун инчә сәсини эшитмәди сичан бәй.
Көрдү кәлир атлылар, ширин сөһбәт әдирләр.
Батыб гызыл, күмүшә, хан эвинә кедирләр.
Чухурда, су ичиндә онун һалы ағырды,
Бирдән уча сәсилә атлылары чағырды:

Тарап-туруп ай атлылар,
Атлары ганадлылар!
Хан эвинә кедәрсиниз,
Сичан бәйә дейәрсиниз.
Сачы узун Сурай ханым,
Бойну узун Бурай ханым
Дүшүбдүр су чухуруна,
Тез өзүнү етир она.

Атлылар һәр тәрәфә дуруб диггәт этдиләр.
Көрмәдиләр бир нәфәр, йола дүшүб кетдиләр.
Хан эвинә чатынча һамы атындан энди,
Долушдулар сарая, хан мәчлиси шәнләнди.
Һөрмәт илә отурду һамы гызыл күрсүйә,
Гонаглардан бириси, һейрәтли ишдир, дейә
Сөйләди: „биз бир йолун гырағындан кечәркән,
Бу сөzlәри сөйләйән бир сәс эшитдик бирдән:

Тарап-туруп ай атлылар,
Атлары ганадлылар.
Хан эвинә кедәрсиниз,
Сичан бәйә дейәрсиниз.
Сачы узун Сурай ханым,
Бойну узун Бурай ханым
Дүшүбдүр су чухуруна,
Тез өзүнү етир она.

Бахдыг о ян-бу яна, диггәт этдик нә гәдәр,
— Чох һейрәтли бир ишдир—көрүнмәди бир нәфәр.
Эшидинчә бу сөзү сичан галхды ериндән,
Деди: Тыг-тыг ханыма көмәк этмәлийәм мән.
Атды ноғул, шәкәри, тез чыхды о сарайдан,
Тыг-тыг ханыма тәрәф йорғалайырды сичан...
Ювасына чатынча яхындан бир сәс кәлди,
Бу сәс онун бағрыны бир хәнчәр кими дәлди.
Билди Тыг-тыг ханымдыр, боғулуркән бағырыр,
Өз достуну дар күндә һарайына чағырыр.
Тез тәсинә сәс верди, о тәрәфә йүйүрдү,
Бир кичик көлмәчәйә етишинчә нә көрдү,

Тыг-тыг ханым чухурда боғулур, әл-гол атыр,
Каһ чыхыр су үзүнә, каһ бирдән-бирә батыр.
Буну көрдү сичанын дәрди башындан ашды.
Йүйүрдү, өз достуна белә ширин дил ачды:

— Әлини мәнә, бәстәрәчик!
— Йох, мән сәндән күстәрәчик...
— Әлини мәнә, бәстәрәчик!..
— Йох, мән сәндән күстәрәчик...
— Әлини мәнә бәстәрәчик!..
— Йох мән сәндән күстәрәчик..
— Күстәрәчик һа, күстәрәчик,
Бир даш үстүндән эндәрәчик.

Дашы вурду башына, бир аз гәмләнди... енә
Той ноғулу емәкчин гайытды хан эвинә.

12249

М. Ф. Ахундов адына
Азәрбајҗан Республикасы
Төвләт КИТАБХАНАСИ

F. Köçerli adına
Azərbaycan Dövlət Uşaq
KITABXANASI
INV. № 58839

ГИРМЭТИ 1 мая. 50 гал.

13037

22

894.362-93

Ш 16

А. Ш А И Г

ТЫГ-ТЫГ ХАНУМ

(на азербайджанском языке)

ЦК ЛКСМ Азербайджана
Издательство Детской и Юношеской Литературы
Баку — 1942

Лит. НКПД, Баку. ФГ. 18/V 1942 г.